

Sindet er stærkt virkelighedsproducerende

”Jeg skriver kun, som jeg gør, fordi det er nødvendigt at forløse min oplevelse af verden gennem mit sprog”. En samtale med Ib Michael om respekten for skævheden, angsten for normaltilstanden og om, hvorfor han ikke vil befries for manien.

Ib Michael følger lyset. Med jævne mellemrum rykker han stolen lidt længere frem på den vindblæste terrasse i Kikhavn og suger augustsolens lunefulde stråler til sig. Lys-skygge-lys-skygge. Han er vejrbidt og velforbereget. Fortæller allerede før vi går i gang om det nye ord i hans ellers veludrustede vokabular, hypergrafi. Han faldt over det i en artikel af Tom Bolwig¹, der bruger ordet om tvangspræget skrivetrang. ”Det kender jeg godt! Sjovt at se, hvordan psykiatriens termer uventet støder sammen med noget, jeg har et helt andet ord for.” Og der er definitivt noget tvangspræget over Ib Michaels skrivetrang. ”Jeg ville have større psykiske problemer, hvis jeg ikke skrev”, fastslår han. I sine unge år var han ikke bevidst om årsagen til de kræfter, der sloges i ham. Manien og depressionen. Men da han erkendte, hvad det handlede om, fandt han til sin store lettelse ud af, at lys var afgørende. Han lærte at rejse efter lyset, at strukturere sin skriveproces, og at daglig motion er afgørende for den indre balance. En selvordineret cocktail af lys, kunst og motion holder depressionen på afstand uden at stække den kunstneriske gnist. For Ib Michael er meget bevidst om den kreative drivkraft i sindets skævhed.

”Ligesom det er sandkornet i en musling, der producerer perlen, så tror jeg, det er skævheden, der skaber behovet for at producere mine alternative virkeligheder. Hjernens kan jo ikke lade være med at yngle med de der forestillinger. Især ikke, når man er så græsehallucineret, som jeg er. Jeg har virkelig en livlig fantasi. Men det er jo bare hjernen, der er hyperaktiv. Den har sin egen form for hypergrafi.”

Medicinen

Ib Michael vil ikke betegne sig selv som et psykiatrisk tilfælde. Når han

for mange år siden kortvarigt gik i behandling med antidepressiva, var det for at imødekomme familiens sorg over den dybe depression, han befandt sig i. Pillerne virkede efter hensigten og forløste ham fra depressionen, men de fjernede ham også fra de ekstremer, hvor fra han henter sit stof. ”Når maniens spids rækker helt op i himlen, så strømmer der et eller andet, energi... billeder... igennem mig, som jeg bruger og slet ikke kan undvære. Og når jeg omvendt er på

”Lige som det er sandkornet i en musling, der producerer perlen, så tror jeg, det er skævheden, der skaber behovet for at producere mine alternative virkeligheder.

bunden af en depression, så er der noget i mig, der arbejder for at komme væk og op og videre igen. Det sorte hul er forudsætningen for at komme op i lyset. Som en lyskontakt bliver jeg omsat til en strøm af ord.” Ib Michael trappede ud af pillerne og rejste mod lyset. Da han kom hjem, var han i stand til at bevise for familien, at han kunne selv. Og sådan har det været siden. Jeg kan ikke få ham til at sige, at hans mentale disciplin har lært ham at mestre balancen i sit sind. Men han kan godt få det til at fungere.

”Så længe jeg regelmæssigt kan vende tilbage til skrivetilstanden, vil jeg med en vis ret beskrive mig selv som et velfungerende individ i samfundet.”

Hjernespindet

Ib Michael ved godt, at virkeligheden er en illusion, som hjernen skaber. Og han har for længst erkendt, at hans indlevelsessevne er en drivkraft i nogle sammenhænge og en dødvægt i andre. Den fantasi, der føder Ib Michaels ord og bevæger hans læsere, producerer også de kimæriske angsttilstande, der med mellemrum plager hans sind. Og som har tvunget ham til at udvikle sine egne kognitive strategier. ”Som forfatter har man let ved at forestille sig ting. Derfor er man også ekstra udsat. Når det limbiske system producerer angst, uden at der er noget at være bange for, gælder det om at løfte angstfølelsen op på det rationelle plan. At reducere det, der bare er hjernesvind, til hjerne-spind. Jeg har lært at lytte til kroppen. At stoppe og spørge: Er kroppen bange? Næ. Og så stopper angsten. Jeg fortæller mig selv, at det ikke er fakta. Men derfor kan jeg godt blive offer for det, for sindet er stærkt virkelighedsproducerende. Vi producerer virkelighed, så man nogle gange kan blive helt oversvømmet.”

Det var overproduktionen af virkelighed, der for mange år siden betød, at Ib Michael måtte opgive sit medicinstudium. Indlevelsessevnen forhindrede ham i at etablere en afstand. Anatomien, apparaterne og de mange vagter på hospitalet skabte angst og hallucinationer. Empatien måtte derfor finde et andet udtryk end lægegerningen. Ikke at det nogen sinde var et bevidst valg at blive forfatter. Ib Michael kalder det selv en variation af *Life is what happens to you while you are busy doing other things*. Han skrev, indtil han fik udgivet en bog og pludselig havde et sted, hvorfra han kunne starte et forfatterskab og

overføre sin medmenneskelighed til noget, andre kunne få glæde af.

Kunsten

For Ib Michael handler digtning om medfølelse. Om at lukke op for nogle af de dimensioner, som andre mennesker oplever.

Så du tænker, at du via din kunst kan hjælpe andre ved at beskrive den situation, de befinder sig i?

”Man kan nok ikke sige det så firkan- tet. For så ville det ophøre med at være sandt. Min ven Per Kirkeby ville sige det samme. Kunsten er ikke en nytteting, den er noget andet. Derfor er det også meget fornuftigt, at der findes terapeuter, hvis reelle opgave i livet er at tage sig af andres problemer. Men mange mennesker oplever i kunsten et moment af genkendelse, når man som kunstner rammer netop den følelse, du kender så godt. Som når jeg læser den svenske digter Gunnar Ekelöf. ”Gå til strandens stene med din sorg – mumlende i vinden,” skriver han. Så ved jeg lige, hvordan han har haft det. Jeg kender hans ensomhed og krise, hans angst og indimellem dybe sorg over det, man kan kalde det menneskelige vilkår. Det er genkendelsen, som folk ubevidst søger, når de søger ind i kunsten, ikke forklaringen. Og det er heller ikke meningen, for vi kan ikke levere den. Kuren ligger ikke i kunsten.”

Men er det alligevel ikke netop det, du som kunstner kan - digte dig en trøst?

”Jo, men den vil altid være en smule temporær. For det udrydder jo ikke problemet en gang for alle. Og hvis det gjorde, ville den kunstneriske proces gå i stå, for så havde jeg ikke længere det personlige behov for at udtrykke mig. Som digter har man jo et dobbelt forhold til smerten. Det er en form, vi betjener os af. Vi omsætter i digtform smerten til en form for skønhed.”

Og det forløser smerten?

”Ja. På kort sigt. Når jeg synes, jeg har skrevet noget skønt, så bliver jeg

euforisk. Skriften fører mig ind i manien, men manien er bare den anden side af en depression, og jeg ved godt, at jeg strækker en elastik, som på et eller andet tidspunkt vil trække mig tilbage til udgangspunktet. Det har jeg lært at forlige mig med. Både bunden og toppen er nødvendig for den kunstneriske skaben.”

Jeg har læst et sted, at du mest skriver digte i den maniske fase?

”Ja, eller også bliver jeg manisk af at skrive digte. Det kan jeg ikke selv afgøre. Men mine digtsamlinger er meget anderledes end mine romaner,

”Den største skræk for mig er at gå rundt i en eller anden normalt tilstand og hverken opleve det store sus eller det sorte hul”

der er velstruktureret dagligt arbejde. Digtsamlingerne er sådan nogle supernova-agtige eksplosioner, hvor det hele kommer på papiret på skræmmende kort tid. Og jeg ved aldrig, hvornår den næste kommer.” Ib Michael kan ikke skrive, når han befinder sig på bunden af en dyb depression. Derfor gør han alt, hvad han kan, for at undgå den. Men han er meget produktiv i manien.

”Når jeg skriver, dæmper jeg i virkeligheden manien. Jeg hidser mig ikke op, jeg hidser mig ned. Det er der i øvrigt mange, der tager fejl af, når de læser tekster, der er gennemsyret af

hallucinationer, visuelle tilstande og alternative verdener. De er ikke skrevet i en rablen. Uanset hvor bindegal en tekst, jeg er i gang med at skrive, er den et udtryk for et højt mål af strukturering og kontrol.”

Befrielsen

En af Ib Michaels rablende skikkelser er hovedpersonen i romanen ”Blå bror.” En ung mand, der bliver født som tvilling. Den ene tvilling dør ved fødslen, og den anden bevarer sin døde tvilling (blå bror) som en imaginær legekammerat, der følger ham som en slags skytsengel.

”Det er selvfølgelig en fantasi. En grænsepsykotisk tilstand. Men det er uinteressant i kunstens projekt at skildre det som en grænsepsykotisk tilstand. Det interessante er at forsvare det. Mens psykiaterens projekt er at kurere patienten for en vrangforestilling, er det kunstnerens projekt at vise, at uden blå bror gik det ikke. Det er nødvendigt for den maniodepressive fortæller at have sådan en instans i sit liv, og det er lykkeligt, at han har kunnet producere den fantasi. For den udfylder hans væsen og skaber sammenhæng i hans dobbeltnatur.”

Siger du dermed, at psykiaterens projekt – at befri ham for vrangforestillingen – grundlæggende er forkert?

”Nej, det kan jeg ikke vide. For der er stor forskel på en roman og virkeligheden. I virkeligheden er der forskellige typer patienter, og nogle har behov for at blive befriet.

Forhåbentlig vil psykiateren være i stand til at navigere i det farvand og selv beslutte, om patienten virkelig skal befries for sin vrangforestilling. Den åbenhed tror jeg, der er i psykiatrien.”

Men du har valgt på egne vegne, at du ikke vil have nogen til at befri dig?

”Det kan du sige, ja. For den største skræk for mig er at gå rundt i en eller anden normalt tilstand og hverken opleve det store sus eller det sorte hul.”

1 Tom G. Bolwig ”Religiositet og hjernen”, INDSIGT nummer 4, marts 2006